

STORTINGET

Innst. 287 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:160 S (2025–2026)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Helene Røsholt, Tone Wilhelmsen Trøen og Margret Hagerup om skjerpet straff for psykisk vold

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som tydeliggjør straffansvar for psykisk vold, innen 1. oktober 2026.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avskaffe foreldelse av straffansvar for grov mishandling i nære relasjoner.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen har uttalt seg om forslaget i brev av 13. april 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, June Trengereid Gruer, Erik Hager, Farukh Qureshi og Kristine Løfshus Solli, fra Fremskrittspartiet, Anette Carnarius Elseth, lederen Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide og Stian Storbukås, fra Høyre, Mahmoud Farahmand og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Bent-Joacim Bentzen, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Edvard Askjer, viser til representantforslaget i Dokument 8:160 S (2025–2026) fremmet av stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Helene Røsholt, Tone Wilhelmsen Trøen og Margret Hagerup om skjerpet straff for psykisk vold.

Komiteen viser til at forslagsstillerne mener at psykisk vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem, at terskelen for straffansvar for psykisk vold og mishandling er høy, og at det relevante lovverket i dag fremstår uklart og fragmentert. Forslagsstillerne mener dette bidrar til at voldsutøver i for stor grad unngår straff, og at ofrenes rettssikkerhet ikke ivaretas godt nok. Det vises til NOU 2024:13, som anbefaler tydeligere regulering og lavere terskel for straff. Videre mener forslagsstillerne at grov mishandling i nære relasjoner er et så alvorlig lovbrudd at straffansvar ikke bør foreldes.

Komiteen viser også til statsrådens svarbrev, hvor statsråden redegjør for hvordan departementet vurderer forslagsstillernes forslag.

Komiteen besluttet å ikke avholde muntlig høring i denne saken, men hadde en skriftlig høring med frist for å sende innspill til komiteen 9. april 2026.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at representantforslaget tar opp et veldig viktig tema. Retten til å leve et liv uten psykisk vold er en grunnleggende menneskerettighet. Å bli utsatt for handlinger som skader, skremmer eller krenker, eller å bli styrt og dominert av andre, er svært skadelig.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med å sikre at alle får leve et liv fritt fra fysisk og psykisk kontroll og mishandling har vært høyt prioritert av Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering. I desember 2023 fremmet regjeringen Støre Prop. 36 S (2023–2024) Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) – Trygghet for alle. Stortinget sluttet seg til planen i mai 2024 og regjeringen er godt i gang med oppfølgingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen i mai 2025 også la frem handlingsplanen Sjef i eget liv– styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold 2025–2028. Det fremgår av handlingsplanen at regjeringen i løpet av handlingsplanens periode vil gjennomgå forslagene i NOU 2024:13 Lov og frihet, fra lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold.

Disse medlemmer viser til at lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. har gitt uttrykk for at terskelen for å anvende straffeloven § 282 i saker der fornærmede utelukkende har vært utsatt for psykiske krenkelsener, er for høy. Utvalget har også foreslått endringer i straffeloven § 266 for å bidra til at straffebestemmelsen i større grad anvendes på psykisk vold.

Disse medlemmer viser til svarbrev fra Justis- og beredskapsministeren av 13. april 2026, hvor det fremkommer at statsråden allerede har besluttet at oppfølgingen av handlingsplanen vil omfatte en vurdering av de aktuelle forslagene fra utvalget. Disse medlemmer støtter statsrådets vurdering av at dette er et viktig arbeid hvor det er behov for grundige vurderinger for å sikre at lovendringer det måtte være behov for, trefter etter intensjonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem. Volden kan være både fysisk og psykisk, og disse medlemmer viser til at vold i nære relasjoner får store konsekvenser for de voldsutsatte, uavhengig av hvilken form volden kommer i. Disse medlemmer viser til at psykisk vold kan komme i mange former. Det kan være trusler, tvang, overvåkning, økonomisk vold og ID-tyveri. Å være vitne til fysisk vold er også en form for psykisk

vold, som særlig barn rammes av. Disse medlemmer viser til at mange barn og unge som begår kriminalitet, har vært utsatt for vold i en nær relasjon. Forebygging av vold i nære relasjoner, også psykisk vold, er et viktig forebyggende tiltak mot kriminalitet i samfunnet for øvrig.

Disse medlemmer viser til at en rekke straffebud også rammer psykisk vold. Disse medlemmer viser for eksempel til straffeloven §§ 263 og 264 om trusler, §§ 251 og 252 om tvang, § 266 om hensynsløs atferd og §§ 282 og 283 om mishandling i nære relasjoner. Disse medlemmer mener likevel at reguleringen av psykisk vold fremstår uklar og fragmentert.

Disse medlemmer har merket seg NOU 2024:13 (Lov og frihet – Negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold – juridiske problemstillinger og forslag til regelverksendringer) som ble levert den 24. juni 2024. Disse medlemmer merker seg at utvalget gjennomgår terskelen for straffansvar for psykisk mishandling i dagens rettspraksis og foreslår en rekke språklige tydeliggjøringer i straffelovgivningen. Disse medlemmer viser til at gjennomgangen viser at terskelen for å straffes for psykisk vold er høyere enn for fysisk vold. Utvalget konkluderer med at terskelen for å få noen dømt for psykisk vold er for høy, og kommer med en rekke forslag til endringer i straffeloven.

Disse medlemmer mener at utvalgets lovforslag som rammer psykisk vold, må følges opp. Forslagene har vært på offentlig høring som ble avsluttet 28. oktober 2024. Disse medlemmer mener det haster at regjeringen legger forslagene frem for Stortinget. Disse medlemmer mener at dagens lovverk ikke sikrer ofrenes rettssikkerhet og trygghet godt nok. Psykisk vold er klart straffverdig, og disse medlemmer mener terskelen for at psykisk vold skal være straffbart, må senkes. Disse medlemmer mener et klarere regelverk vil føre til at flere som utøver vold, stilles til ansvar. I tillegg er det viktig at det fra storsamfunnets side blir tydeligere at psykisk vold er uakseptabelt.

Disse medlemmer understreker at intensjonen med forslaget er å følge opp forslagene fra NOU 2024:13 om psykisk vold.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som tydeliggjør straffansvar for psykisk vold, innen 1. oktober 2026.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at ekspertutvalget (NOU 2024: 13 Lov og Frihet) er tydelig på at de mener psykisk vold

som begrep er lite treffsikkert og de fraråder å ta det inn i straffeloven.

Disse medlemmer vil påpeke at trusler, tvang, overvåkning, ID-tyveri og tap av kontroll over egen økonomi, som i forslaget er nevnt som konkrete eksempler på psykisk vold, allerede er straffbart.

Disse medlemmer er usikre på hva forslaget om å «tydeliggjør straffansvar for psykisk vold» faktisk vil innebære. Ekspertutvalget vil konkret endre §§ 266 og 282 og innta ordene «psykiske krenkelser» i § 282 og «psykisk integritet» i § 266.

Disse medlemmer mener det fremkommer i ekspertutvalgets rapport at det er usikkert hvilken effekt de foreslåtte endringene vil ha og viser til at utvalget blant annet skriver følgende:

«Selv om endringen i hovedsak er en presisering av gjeldende rett, vil utvalget knytte noen kommentarer til hva som kan vektlegges og til terskelen for når slike krenkelser kan utgjøre mishandling. Det er etter utvalgets syn ikke mulig å definere presist eller uttømmende hvilke former for psykiske krenkelser som omfattes av mishandlingsbestemmelsen.»

Utvalget lister i det videre opp noen kriterier, som gjentakelse over tid osv., men det fremstår fortsatt som svært uklart hva endringen i lovteksten faktisk vil bety.

Disse medlemmer viser videre til at ekspertutvalget skriver at de ikke har gjort tilstrekkelige utredninger for å oppdatere voldsbegrepet i straffeloven:

«... Behovet for klarhet og forutberegnelighet gjør seg særlig gjeldende i strafferetten, og utvalget fraråder derfor at uttrykket psykisk vold tas inn i straffeloven § 282. Dette betyr imidlertid ikke at det strafferettslige voldsbegrepet ikke bør oppdateres, slik at det omfatter både fysisk og psykisk vold og eventuelt andre voldsformer. Dette krever imidlertid en større endring av hele straffeloven kapittel 25 om voldslovbrudd mv., som utvalget ikke har hatt anledning til å gjennomføre.»

Disse medlemmer tolker utvalget som at de har valgt en mer «lettvint løsning», og er av denne grunn skeptisk til å støtte forslaget. Disse medlemmer ønsker klarere retningslinjer for håndtering av psykisk vold mot kvinner og menn, og mener en oppdatering av voldsbegrepet må komme som følge av en grundig utredning som i dag ikke foreligger.

Forslaget om foreldelse

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at grov mishandling i nære relasjoner er et svært alvorlig lovbrudd. I dag foreldes straffansvar for grov mishandling i nære relasjoner etter 15 år. Flertallet mener at dette er et så grovt lovbrudd at straffansvar ikke bør foreldes.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avskaffe foreldelse av straffansvar for grov mishandling i nære relasjoner.»

Når det gjelder foreldelse av straffansvar for grov mishandling i nære relasjoner, mener komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet at foreldelsesfristen for slike handlinger bør forbli 15 år. Disse medlemmer viser til at den klare hovedregelen i norsk rett er at straffansvar foreldes. Dette skyldes blant annet at straffelovgivningen er ment å virke preventivt og at den preventive effekten avtar med tiden. I tillegg blir bevisene ofte mer usikre etter hvert som tiden går. Det øker sannsynligheten for at den som anmelder et lovbrudd som ligger langt tilbake i tid, vil oppleve at saken blir henlagt – selv om lovbruddet er unntatt fra foreldelse.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil fremheve at psykisk vold klart utgjør en alvorlig belastning for den enkelte, og det har i tillegg vokst til et mer betydelig samfunnsproblem. Dette medlemmer seg at gjeldende regelverk ikke i tilstrekkelig grad synliggjør og fanger opp denne typen krenkelser. Dette medlem støtter derfor forslag om tydeliggjøring av straffansvaret for psykisk vold samt forslag om å oppheve foreldelsesfristen for grov mishandling i nære relasjoner.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som tydeliggjør straffansvar for psykisk vold, innen 1. oktober 2026.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avskaffe foreldelse av straffansvar for grov mishandling i nære relasjoner.

Oslo, i justiskomiteen, den 12. mai 2026

Jon Engen-Helgheim

leder

Hans Edvard Askjer

ordfører

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
26/1690 - BST

Dato
13.04.2026

Uttalelse til Dokument 8:160 S (2025-2026) Representantforslag om skjerpet straff for psykisk vold

Jeg viser til justiskomiteens brev 16. mars 2026, der komiteen ber om Justis- og beredskapsdepartementets uttalelse i forbindelse med komiteens behandling av Dokument 8:160, hvor det er fremmet representantforslag om å tydeliggjøre straffansvaret for psykisk vold og avskaffe foreldelse av straffansvar for grov mishandling i nære relasjoner.

Representantene tar opp et viktig tema. Å bli utsatt for handlinger som skader, skremmer eller krenker, eller å bli styrt og dominert av andre, er svært skadelig. Retten til å leve et liv uten slik psykisk vold er en grunnleggende menneskerettighet. Arbeiderpartiregjeringen prioriterer arbeidet for alle skal kunne leve et liv i trygghet høyt. I desember 2023 fremmet regjeringen Støre Prop. 36 S (2023–2024) *Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028): Trygghet for alle*. Stortinget sluttet seg til planen i mai 2024 og regjeringen er godt i gang med oppfølgingen. I mai i fjor la regjeringen frem handlingsplanen *Sjef i eget liv– styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold 2025–2028*. Planen inneholder 29 tiltak, som vi jobber med. Regjeringen vil styrke rettsvernet for utsatte, gi målrettet informasjon om rettigheter og hjelpetilbud og utvikle ny kunnskap for å lage gode tiltak for fremtiden.

Som det fremgår av handlingsplanen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, vil regjeringen i løpet av handlingsplanens periode gjennomgå forslagene i NOU 2024: 13 *Lov og frihet*, fra lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold. Utvalget har fremmet en rekke forslag til endringer i straffeloven og andre lover. Forslagene om å presisere og tydeliggjøre i straffeloven § 266 om hensynsløs atferd og § 282 om

mishandling i nære relasjoner at bestemmelsene omfatter psykiske krenkelser, bør etter mitt syn vurderes som ledd i arbeidet med å vurdere de øvrige forslagene. Det fremgår allerede i dag av både lovforarbeidene og rettspraksis fra Høyesterett at straffeloven §§ 266 og 282 omfatter psykiske integritetskrenkelser. Det er viktig at denne kunnskapen når frem til fornærmede. I dag finnes det flere informasjonstiltak som kan bidra til at personer som utsettes for psykisk vold, får kunnskap om lovverket, sine rettigheter og etablerte hjelpetiltak. Utsatte kan blant annet søke råd gjennom nettportaler som «dinutvei.no» og «ung.no» samt kontakte ulike hjelpetelefoner som volds- og overgrepslinjen (VO-linjen). Sistnevnte har egne nettsider med mye informasjon om nettopp psykisk vold.

I representantforslaget vises det til at lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. har gitt uttrykk for at terskelen for å anvende straffeloven § 282 i saker der fornærmede utelukkende har vært utsatt for psykiske krenkelser, er for høy. Som ledd oppfølgingen av handlingsplanen, mener jeg det er viktig å vurdere om terskelen for å anse rene psykiske krenkelser for mishandling som rammes av straffeloven § 282 bør senkes, og eventuelt hvordan dette kan gjøre. Videre har utvalget foreslått endringer i straffeloven § 266 for å bidra til at straffebestemmelsen i større grad anvendes på psykisk vold. Som ledd oppfølgingen av handlingsplanen, vil jeg vurdere om det bør tydeliggjøres at kontrollerende og nedverdiggende atferd kan utgjøre hensynsløs atferd etter bestemmelsen. Dette er et viktig arbeid hvor det er behov for grundige vurderinger for å sikre at lovendringer det måtte være behov for, treffer etter intensjonen.

Lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. har ikke foreslått at grov mishandling i nære relasjoner skal unntas fra foreldelse, slik representantene foreslår. Foreldelsesfristen for slike handlinger er 15 år, slik også representantene påpeker. Dersom fornærmede er et barn, begynner fristen først å løpe den dagene vedkommende fyller 18 år, jf. straffeloven § 87. Den klare hovedregelen er at straffansvar foreldes. Dette skyldes blant annet at straffelovgivningen er ment å virke preventivt og at den preventive effekten avtar med tiden. I tillegg blir bevisene gjerne mer usikre etter hvert som tiden går. Det øker sannsynligheten for at den som anmelder et lovbrudd som ligger langt tilbake i tid vil oppleve at saken blir henlagt – selv om lovbruddet er unntatt fra foreldelse. I mange sakstyper er også det å prioritere nyere saker, den beste bruken av politiet og påtalemyndighetens ressurser. Å fravike hovedregelen om at straffansvar foreldes, krever en svært god begrunnelse. Jeg avviser ikke å se nærmere på forslaget fra representantene, men etter mitt syn er det viktigste i første omgang å prioritere en vurdering av de forslagene som lovutvalget mener at vil styrke rettsvernet for de som utsettes for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold og ufrivillige utenlandsopphold, slike det fremgår av regjeringens handlingsplan.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

